

I Blombosgrottene i Southern Cape i Sörafrika fant arkeologen Christopher Henshilwood for noen år siden 70.000 år gamle spor etter et bosted. Senere har andre arkeologer presentert tilsvarende afrikanske funn. Ett av dem bör dog nevnes; den 17. desember 1992 fant den japanske antropologen Gen Suwa noe som etter hvert resulterte i fossiler av hele 17 små, ca. én meter høye skapninger i den etiopiske örken ikke langt fra Adis Abeba. Han oppdaget en tanngard som stakk opp av den vulkanske grusen. Året etter ble biter av hodeskaller, en underkjeve, albueledd og armer funnet. Dette viste at det ikke kan være en pygmeape, men mer et menneske det dreier seg om, og det levde for seks millioner år siden. Emaljen på tennene tyder på at dietten har vært vegetabilsk, og vekster var det nok av på de dengang skogkleddede slettene.

I mars 1994 oppdaget man menneskelignende beinrester i noen huler i Asturia i Spania (National Geographic, october 2008 38-59). Det skulle vise seg at dette var *neandertalere* som levde for 34.000 år siden. For 45.000 til 30.000 år siden spredte menneskene seg fra Afrika via Midtösten vestover i Europa. Dette var en periode med klimaforværing, og *neandertalere* ble desimert, og noen av dem tvunget sydover til Middelhavet. Kan hende de hadde en annen livsform enn nykommerne. Svedjebrukerne fra Afrika ekspanderte i den samme perioden, og de har vært i de samme områdene. De har trolig utnyttet ulike nisjer i ressursgrunnlaget, og *neandertalenes* levemåte må ha sviktet. Beinrestene i Asturiahunen viser at de var knust og skrapet. Dette kan ha vært kanibalisme. Svedjebrukerne tok mere skog i bruk, for å kunne dyrke tilstrekkelig fødevarer, og ekspanderte dermed raskere. *Neandertalenes* sosiale enhet kan ha vært liten i forhold til de store svedjeenhetene, som vokste raskere enn før, og fremmet sine kulturelle innovasjoner. Menneskenes ekspansjon har vært jordnær og fredelig. Det er intet som tyder på voldelig utryddelse av *neandertalene*. I de samme hulene fant man forøvrig rødmalte håndavtrykk etter mennesker. Pigmentanalyser har datert disse til å være mellom 20.300 og 19.500 år gamle.

Skandinavisk forskning har konsentrert seg om å studere åkerbrukets historie med **ploegen** og dens historiske utvikling som et sentralt tema. Den første store internasjonale kongressen om ploegen ble holdt i Köbenhavn i 1954. Et internasjonalt sekretariat for studie av pløyningsredskaper ble etablert; International Secretariat for Research on the History of Agricultural Implements. Sigurd Erixon var president. I 1968 ble journalen "Tools and Tillage" startet i Köbenhavn av Axel Steensberg og Alexander Fenton, og temaets tittel ble endret til; Agrarian and Food Technology. For allerede i 1943 hadde Steensberg inkludert trefellingseksperimenter med steinöks i doktoravhandlingen sin, og i 1950-årene hadde han samarbeidet i lignende forsök med Johs. Iversen, Kustaa Viikuna og J.Troels Smith i Draved-eksperimentene. Alt dette førte fram til opprettelsen av Historical Archaeological Research Center i Lejre i 1964 med Hans Ole Hansen som leder. De oppdaget her at pløyningsredskapenes historie ikke var sammenfallende med jordbrukets. I Draved ble det påvist ved forsök, at det går an å felle trær med steinöks, bare man tar seg tid til å lære teknikken. Denne fellingen var ikke så tidkrevende som mange tidligere hadde antatt. Polerte, glattslipte öksar fungerer mye bedre enn de som har ujevn overflate (Clark 1945 68). De fungerer som bevertenner, og forøvrig har de samme form.

ROER OG RUG

Roer eller neper er en mye eldre matvekst i Norden enn rugen, mens kålrot (lanttu) er en moderne mutasjon (Ahokas 2004). Folket i Ultima Thule dyrket rotfrukter (dvs. roer) skriver Pytheas ca. 330 f.Kr. Når Tacitus beskriver "agrestia poma" (åkerfrukter) hos Germanerne, er det roer (Tacitus 23), og dette gjelder også "fruges" som må oppbevares i underjordiske huler for ikke å fryse (Tacitus 16). Mange av roe-varianteres stamformer finnes som ugras helt opp i nordre Skandinavia, og de er gamle, hardføre og næringsrike matvekster. De var vanlige da rugen ble tatt i bruk, og de ble ofte sådd sammen med denne (Hyltén-Cavallius 1942 102-108).